

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.09.2001, sp. zn. 29 Cdo 2077/2000, ECLI:CZ:NS:2001:29.CDO.2077.2000.1

Číslo: 28/2002

Právní věta:

Pohledávka státu na vyplacení dražební jistoty, která byla složena u banky podle zákona č. 427/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů, se promlčuje ve tříleté promlčecí době (§ 101 obč. zák.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.09.2001

Spisová značka: 29 Cdo 2077/2000

Číslo rozhodnutí: 28

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Promlčení

Předpisy: § 101 odst. 4 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 11 odst. 4 předpisu č. 500/1990Sb.

§ 5 odst. 4 předpisu č. 427/1990Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Výše označeným rozsudkem rozhodl K r a j s k ý s o u d v Brně jako soud odvolací v předmětné věci, že: I. Rozsudek soudu prvního stupně se v jeho výroku, jímž se návrh žalobkyně vůči 2. žalované zamítá, potvrzuje. II. Rozsudek soudu prvního stupně se v jeho výroku o náhradě nákladů řízení mění jen tak, že žalobkyně a 2. žalovaná nemají vůči sobě právo na náhradu nákladů řízení. III. Žalobkyně a 2. žalovaná nemají vůči sobě právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. IV. Proti tomuto rozsudku je přípustné dovolání k otázce zásadního právního významu, jíž je to, zda promlčení práva na poukázání dražební jistoty složené vydražitelem provozní jednotky dražené podle zákona č. 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, ve znění pozdějších předpisů (podle § 11 odst. 3 zákona č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, v jeho platném znění), a práva na poukázání poplatku za oprávnění účastnit se dražby (podle § 11 odst. 4 zákona č. 500/1990 Sb.) uplatněných vůči peněžnímu ústavu, u jehož pobočky byla dražební jistota složena, podléhá právní úpravě obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně pak v jeho ustanovení § 100 odst. 1 a zda promlčecí doba zmíněných práv je tříletá (§ 101 obč. zák.).

O k r e s n í s o u d ve Vyškově částečným rozsudkem ze dne 26. 2. 1996 rozhodl v této věci tak, že návrh žalobce, že žalovaná právní předchůdkyně, B. H., a. s., v Prostějově je povinna společně zaplatit s 1. žalovaným J. G. Magistrátu města Brna částku 2000 Kč a na účet žalobce Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci České republiky odvést částku 641 200 Kč, se zamítá.

Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podala 2. žalovaná odvolání.

V průběhu odvolacího řízení došlo ke změnám na straně žalobce resp. žalobkyně a 2. žalované. Právním nástupcem dřívějšího Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci ČR se stalo na základě zákona č. 135/1996 Sb. Ministerstvo financí ČR. Na základě smlouvy o prodeji (části) podniku se pak právním nástupcem původně žalované B. H., a. s., stala IPB, a. s., se sídlem v P., S. č. 32, na kterou přešel podle ustanovení § 487 obch. zák. (zákon č. 513/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů) tvrzený závazek, který je předmětem sporu.

Odvolací soud proto nadále jednal s uvedenými účastníky jako procesními nástupci původních účastníků.

Odvolací soud dále posuzoval, zda se na uplatněný nárok žalobkyně vztahuje právní úprava promlčení stanovená v § 100 a § 101 obč. zák. Konstatoval, že zaplacení žalované částky resp. částek se žalobce domáhal s odkazem na ustanovení § 11 odst. 2 zákona č. 427/1990 Sb. v platném znění (zákon o tzv. "malé privatizaci") a ustanovení § 11 odst. 3 zákona č. 500/1990 Sb. v platném znění. Právní úpravou promlčení ani délkou promlčecí doby se obě tyto zákonné úpravy nezaobírají. Odvolací soud dospěl k názoru, že na promlčení majetkových práv, uplatněných v řízení, a to vůči 2. žalovanému práva na poukázání dražební jistoty složené 1. žalovaným jako vydražitelem, a dále práva na poukázání poplatků za oprávnění zúčastnit se dražby (Magistrátu města Brna), je třeba aplikovat úpravu promlčení v občanském zákoníku. Žalobkyní namítané použití úpravy v obchodním zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů) se podle názoru odvolacího soudu v daném případě neuplatní. Ve vztazích podle výše citovaných zákonných úprav, z nichž plyne povinnost peněžitého ústavu poukázat dražební jistotu složenou vydražitelem na zvláštní účet ministerstva a dále povinnost poukázat poplatek za oprávnění zúčastnit se dražby okresnímu úřadu, nejde o vztah mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti.

V této souvislosti se odvolací ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že ve vztahu mezi žalobkyní a 2. žalovaným je dána věcná příslušnost okresního soudu, neboť nejde o spor z právního vztahu mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, k jehož rozhodování by byla dána věcná příslušnost krajského soudu s působností v obchodních věcech (zde Krajského obchodního soudu v Brně) podle § 9 odst. 3 písm. a) bod bb) o. s. ř., popř. podle § 9 odst. 3 písm. b) a c), či § 9 odst. 4 o. s. ř. ve znění účinném ke dni rozhodování.

Pokud jde o promlčení, odvolací soud dovodil, že právo na poukázání dražební jistoty peněžním ústavem a právo na poukázání poplatku za oprávnění zúčastnit se dražby mohlo být uplatněno již dne 25. 5. 1992, tedy dnem následujícím po dni, kdy 1. žalovaný vydražil obě provozní jednotky (obě dražby proběhly dne 24. 5. 1992), ve vztahu k nimž jsou obě práva (nároky) žalována. Počínaje dnem 25. 5. 1992 tedy začala běžet tříletá promlčecí doba pro uplatnění předmětných práv u soudu. Tato práva však byla uplatněna až dne 13. 11. 1995, kdy došla soudu prvního stupně žaloba ve věci datovaná dnem 9. 11. 1995. Právo na poukázání dražebních jistot a právo na poukázání poplatků za oprávnění zúčastnit se dražby v žalované celkové výši 643 200 Kč bylo uplatněno u soudu vůči druhé žalované až po uplynutí tříleté promlčecí doby, jejíž běh skončil dnem 25. 5. 1995. Druhá žalovaná v průběhu řízení namítla promlčení, takže promlčená práva nebylo možno žalobkyni přiznat. Odvolací soud pouze posoudil rozdílně od soudu prvního stupně počátek běhu promlčecí doby, jak je shora uvedeno.

Odvolání žalobkyně odvolací soud proto posoudil jako nedůvodné a napadený rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, jímž se návrh žalobkyně vůči 2. žalovanému zamítá, podle ustanovení § 219 o. s. ř. potvrdil.

Vzhledem k tomu, že odvolací soud považoval posuzovanou problematiku promlčení předmětných práv za otázku zásadního právního významu, připustil podle § 239 odst. 1 o. s. ř. proti svému rozhodnutí dovolání, jak je výše uvedeno.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání s odkazem na přípustnost podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř. a na důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř.

Dovolatelka nesouhlasí s právním názorem odvolacího soudu. Na prvním místě namítá, že mezi žalobkyní a druhou žalovanou, tedy peněžním ústavem, na jehož účet byla dražební jistota složena, neexistuje žádný smluvní ani obdobný vztah, ze kterého by vznikl nárok, který je nutno uplatnit u soudu před uplynutím promlčecí doby. Žalobkyně poukazuje na to, že oba soudy přehlédly tu skutečnost, že dražební jistota složená pozdějším vydražitelem se ze zákona vždy stává nejpozději do 30 dnů od konání dražby předmětem vlastnického práva státu, zde reprezentovaného žalobkyní, resp. jeho zvláštním účtem. Jestliže dražitel, který složil dražební jistotu, se v průběhu dražby stane vydražitelem, okamžikem příklepu na něj přechází vlastnické právo k vydraženému majetku. Doplatí-li pak vydražitel v zákonem stanovené lhůtě kupní cenu, tj. doplatí částku rovnající se rozdílu mezi složenou dražební jistotou sníženou o částku 1000 Kč, připadající na poplatek za účast v dražbě a cenou vydražené provozní jednotky, je takto složená dražební jistota považována za zálohu na kupní cenu. Jestliže však vydražitel, jak tomu bylo v souzeném případě, v zákonné lhůtě doplatek kupní ceny nezaplatí, propadá posledním dnem této lhůty složená dražební jistota – opět snížená o 1000 Kč – státu.

Z uvedeného je podle názoru dovolatelky zřejmé, že v obou případech nejpozději třicátého dne od provedené dražby přechází dražební jistota, složená vydražitelem, z jeho vlastnictví do vlastnictví státu, a to ze zákona, resp. na základě zákona. Peněžní ústav po celou dobu, kdy má předmětné peníze na svém účtu, plní pouze funkci depozitáře. Z toho je třeba – domnívá se dovolatelka – jednoznačně dovodit, že žaloba, kterou se žalobkyně vůči druhé žalované domáhá vydání dražební jistoty propadlé ve prospěch státu, podle ustanovení § 11 zákona č. 427/1990 Sb. “o malé privatizaci”, je žalobou vlastnickou, vindikační a institut promlčení zde vůbec nemá místa, když vlastnické právo se podle ustanovení § 100 odst. 2 obč. zák. nepromlčuje.

Z uvedených důvodů navrhuje žalobkyně, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Podle bodu 17. hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001).

Nejvyšší soud jako soud dovolací, po zjištění, že podané dovolání vykazuje zákonem stanovené formální a obsahové náležitosti (ustanovení § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a 2 o. s. ř.), konstatoval, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř. pro řešení právní otázky zásadního významu, spočívající v tom, zda, podle jakého zákonného ustanovení a v jaké době se promlčuje právo na poukázání propadlé dražební jistoty, složené vydražitelem provozní jednotky v tzv. malé privatizaci a práva na poukázání poplatku za oprávnění účastnit se dražby, a to vůči peněžnímu ústavu, u něhož byla dražební jistota složena.

Nejvyšší soud dovolání jako nedůvodné zamítl.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 11 zákona č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, účastníci dražby jsou povinni nejpozději v den konání veřejné dražby složit u kterékoliv pobočky peněžního ústavu dražební jistotu. Pobočka peněžního ústavu vydá účastníkovi dražby potvrzení o složení dražební jistoty, kterým se účastník dražby prokáže před jejím zahájením (odstavec 1). Pobočka peněžního ústavu vydá zpět dražební jistotu těm účastníkům dražby, kteří při ní nebyli úspěšní, po odečtení poplatku za oprávnění zúčastnit se dražby (odstavec 2). Podle odst. 3 citovaného ustanovení pobočka peněžního ústavu poukáže dražební jistotu složenou vydražitelem na zvláštní účet ministerstva, a to i v případě, že vydražitel kupní cenu nezaplatil ve stanovené lhůtě. Konečně podle odst. 4 citovaného ustanovení poplatky za oprávnění účastnit se dražby poukáže pobočka peněžního ústavu, u níž byla složena dražební jistota, okresnímu úřadu nebo magistrátnímu úřadu hlavního města Prahy, v jehož územním obvodu se nachází vydražená provozní jednotka.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že peněžní ústavy (banky) plnily v malé privatizaci specifickou úlohu depozitáře peněžních prostředků podle výše uvedené zvláštní zákonné úpravy. Složení dražební jistoty účastníky dražby včetně budoucího vydražitele nepředstavovalo uzavření smlouvy (o běžném účtu, o vkladovém účtu apod.). Účastník dražby, který se nestal vydražitelem, získal dražební jistotu zpět (po odečtení poplatku za oprávnění zúčastnit se dražby). Vydražitel, který zaplatil kupní cenu, se složená dražební jistota započítala na kupní cenu, za kterou vydražitel provozní jednotku vydražil.

V daném případě je předmětem sporu mezi žalobkyní a 2. žalovanou poukázání (vydání) té dražební jistoty, která propadla vydražiteli ve prospěch státu (srov. zde ustanovení § 5 odst. 4 zákona o malé privatizaci, ve znění pozdějších předpisů, že nesloží-li vydražitel do stanovené doby cenu, za kterou provozní jednotku vydražil, případně dražební jistota příslušnému orgánu republiky, a dále obdobné ustanovení § 11 odst. 3 citovaného zákona). Tímto příslušným orgánem republiky bylo Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci ČR, v současné době to je Ministerstvo financí ČR.

Pokud jde o poplatek za oprávnění účastnit se dražby ve výši 1000 Kč (ustanovení § 5 odst. 3 zákona o malé privatizaci), tento poplatek se odečetl nejen vydražiteli, ale všem účastníkům dražby (srov. § 5 odst. 2 citovaného zákona). Podle § 9 zákona č. 500/1990 Sb. výnos z poplatků za oprávnění účastnit se dražby je příjmem okresního úřadu (popř. magistrátního úřadu hlavního města Prahy) a těmto územním orgánům je také příslušná pobočka peněžního ústavu poukazovala (srov. shora citované ustanovení § 11 odst. 4 zákona č. 500/1990 Sb.). Soudy prvního stupně a odvolací se proto neměly otázkou promlčení nároku na poukázání poplatku za oprávnění účastnit se dražby vůbec zabývat, poněvadž na poukázání tohoto poplatku neměla žalobkyně nárok. Tento poplatek a jeho promlčení tudíž předmětem tohoto sporu nemůže být.

Dražební jistota, která připadla, resp. měla připadnout Ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci, právnímu předchůdci Ministerstva financí, popřípadě dnes Ministerstvu financí, je ve vztahu k 2. žalované jako peněžnímu ústavu (bance) pohledávkou žalobkyně. Nejde o věc v právním smyslu, nýbrž o právo a nelze proto úspěšně vymáhat tento nárok žalobou na vydání věci (reivindikaci). Podle české právní úpravy nelze mít k právu (pohledávce) vlastnické právo. K pohledávce lze mít jen majetkové právo (pohledávku lze mít v majetku, nikoliv ve vlastnictví) a na pohledávku se proto vztahuje promlčení (na rozdíl od věcí, u nichž je vlastnické právo nepromlčitelné).

Zbývá vyřešit otázku, jakým právním režimem se předmětná pohledávka státu, resp. jeho ústředního

orgánu státní správy, vůči bance řídí.

Mezi státem, Českou republikou, popř. jejím orgánem, který za ni (jejím jménem) jedná, a bankou, nejde o obchodní závazkový vztah ve smyslu ustanovení § 261 odst. 1 až 3 obch. zák., protože nejde o vztah mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, ani o vztah mezi státem a podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti, jestliže se týká zabezpečování veřejných potřeb, a nejde ani o tzv. absolutní obchod (bez ohledu na povahu účastníků).

V posuzovaném případě vyplývá vztah mezi státem a bankou ze zvláštní zákonné úpravy (srov. zákon o malé privatizaci shora), přičemž v obecném slova smyslu jde o vztah majetkový a tudíž občanskoprávní (viz ustanovení § 1 odst. 2 obč. zák.). Z toho důvodu i právní úprava promlčení práv (pohledávek) z tohoto vztahu se spravuje občanským zákoníkem. Platí tu obecná úprava promlčení podle ustanovení § 100 an. obč. zák. včetně tříleté promlčecí doby (ustanovení § 101 obč. zák.).

Právní posouzení odvolacího soudu je z uvedených důvodů správné a dovolací soud dovolání jako nedůvodné zamítl (ustanovení § 243b odst. 1, věta před středníkem, o. s. ř.).